Autobiographical Memory

Willem Writs

Willem Writs (1732-1786) richtte in 1777 De Bataafsche Maatschappy der edele Verdiensten of De Algemeene Broederschap der Vrye Konstgenooten op, onder de zinspreuk Felix Meritis: gelukkig door verdiensten. Writs was een typische vertegenwoordiger van het Verlichtingstijdperk. Hij was horlogemaker met een winkel aan de Vijzelstraat, 'werktuigkundige', tekenaar en plaatetser, en uitvinder. Hij verdiepte zich in de geschriften van Voltaire en Hume en dacht na over hoe het welzijn van de stad Amsterdam te vergroten. In 1771 had hij met een aantal gelijkgestemden het genootschap Sapientia et Libertate opgericht, waarin men filosofeerde over de samenleving, het vaderland, de kunsten en wetenschap. Uit Sapientia et Libertate ontstond het genootschap Felix Meritis. Doel van het genootschap was het verstand en de deugd vergroten, kunst en wetenschap beoefenen en het stimuleren van de handel. Writs was de eerste administrateur van het genootschap en effectief lid van de departementen Natuurkunde, Koophandel, Letterkunde en Tekenkunde. Hij overleed in 1786 en heeft de inwijding van het gebouw aan de Keizersgracht niet mogen meemaken.

Lodewijk Napoleon

Lodewijk Napoleon Bonaparte (1778-1846) werd op last van zijn broer keizer Napoleon I in 1806 vorst van Holland. Er kwam een einde aan de met Franse steun opgerichte Bataafse Republiek. Holland bleef echter onafhankelijk en al hoopte de keizer via zijn broer meer invloed te krijgen, Lodewijk ontwikkelde zich tot een 'Hollandse' vorst. Hij voerde bestuurlijke hervormingen door, speelde een belangrijke rol in de ontwikkeling van de Nederlandse wetgeving en was een groot liefhebber van cultuur en wetenschap. In 1808 richtte hij het Koninklijk Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten (voorloper van de KNAW) op, het eerste instituut dat zich inzette voor de verbetering en professionalisering van kunst en wetenschap. Bij zijn aantreden schonk Lodewijk Napoleon 41 kisten met afgietsels van antieke beelden, busten en bas-reliëfs aan Felix Meritis. Hij was honorair lid van het genootschap, maar zijn wens om beschermheer te worden werd niet gehonoreerd. Het genootschap was de Fransen niet graag gewillig en wordt soms omschreven als een 'patriottenclub'. Al was Holland in naam onafhankelijk, feitelijk was het een Franse vazalstaat en Felix Meritis hield afstand van het regime. Lodewijk Napoleon kon na een conflict met zijn broer niet voorkomen dat Holland in 1810 bij Frankrijk werd ingelijfd. Hij vluchtte naar Wenen en stierf in 1846 in Italië.

Jacob van Lennep

Jacob van Lennep (1802-1868) was schrijver, uitgever, taalkundige en politicus. In 1829 werd hij benoemd tot rijksadvocaat en in 1832 werd hij erelid van Felix Meritis. Van 1853 tot 1856 was van Lennep lid van de Tweede Kamer. Hij was uitgever van werken van Multatuli en Vondel; zijn carrière als schrijver begon met vertalingen van het werk van Byron en Walter Scott. Een van zijn belangrijke werken is een postuum uitgegeven dagboek over een voetreis door de protestante noordelijke Nederlanden. In 1851 richtte hij mede de Amsterdamse Duinwater-Maatschappij op, waar hij voorzitter van werd. Met zijn steun ontwikkelden twee Britse ingenieurs een plan voor het IJ, waar in die dagen veel over te doen was. Amsterdam was dringend op zoek naar een open verbinding met de Zuiderzee. Van Lennep bleef tot zijn dood in Amsterdam wonen en was onder andere ook betrokken bij de oprichting van het Nederlandse Toneelverbond.

CPN

De Communistische Partij van Nederland (CPN) werd in 1909 opgericht als de Sociaal-Democratische Partij na een breuk binnen de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP). Oprichters waren onder anderen David Wijnkoop, Willem van Ravesteyn, Jan Cornelis Ceton en Herman Gorter. Voor de Tweede Wereldoorlog was de CPN geen grote partij, mede door voortdurende interne strijd en royementen. Na de oorlog kreeg de CPN duizenden nieuwe leden, bij de eerste Amsterdamse gemeenteraadsverkiezingen was het de grootste partij en in 1946 kocht de CPN een prestigieus nieuw onderkomen in de vorm van gebouw Felix Meritis. Het kwam bekend te staan als een fort en symbool van het Nederlandse communisme, zeker nadat de CPN eind 1947 de oriëntatie op de Sovjet-Unie hervatte. Dat beeld staat sinds de massale bestorming van het pand op zondag 4 november 1956 in het collectieve geheugen gegrift - een van de meest dramatische voorvallen uit de geschiedenis van het gebouw. In de jaren '60 opende zich het gesloten communistische bolwerk van voorheen. De welvaart nam toe, arbeiders eisten hogere lonen en respect voor het gezag nam af. Voor de CPN werd het steeds moeizamer Felix Meritis aan te houden en in 1980 verkocht de CPN het gebouw. In 1991 ging de CPN op in GroenLinks.

Ramses Shaffy

Ramses Shaffy is in 1933 in Frankrijk geboren als zoon van een Egyptische diplomaat en Poolse gravin van Russische afkomst. Hij werd door zijn moeder opgevoed maar nadat zij tuberculose kreeg, kwam Ramses via een tante in Utrecht bij een gezin in Leiden terecht. In 1952 werd hij op de Amsterdamse toneelschool aangenomen en in 1964 richtte hij Shaffy Chantant op. Na een periode van optredens zocht Shaffy in Amsterdam naar een vast podium.
Eind 1967 viel zijn oog op Felix Meritis naar aanleiding van een van de provadya's, alternatieve avonden met popmuziek, dans, theater, film, poëzie en lichtshows. Op 21 januari 1969 opende het Shaffy Theater met *Shaffy Verkeerd* waarin Ramses Shaffy samen met het trio Louis van Dijk en het trio Thijs van Leer optrad. Samen met Liesbeth List heeft Shaffy enkele grote hits gescoord, waaronder *Pastorale*. Shaffy woont tegenwoordig in een Amsterdams verpleegtehuis. Op dinsdag 6 november 2007 werd in de Amsterdamse Stadsschouwburg een borstbeeld van Shaffy onthuld door Liesbeth List.

Theo Loevendie

Theo Loevendie (1930) is een Nederlandse saxofonist/componist. Aan het begin van zijn carrière hield hij zich voornamelijk met jazz bezig en won diverse prijzen. Sinds 1968 componeerde hij diverse (bekroonde) opera's en orkeststukken en in 1970 werd hij docent compositie aan verschillende conservatoria. In 1972 gingen in Felix Meritis de zogeheten *STAMP-concerten* (Stimulering Alternatieve Muziek Praktijk) van start, op initiatief van Loevendie, bedoeld om hedendaagse muziek toegankelijk te maken voor een groot publiek. In het eerste seizoen presenteerde hij het zogeheten Afvalorkest, dat bijvoorbeeld tuinslangen en bierflessen als instrument gebruikte. Voor elk concert schreef Loevendie een paar maten, tot aan het eind van het seizoen de compositie was voltooid. De *STAMP-concerten* in het Shaffy waren een doorslaand succes, maar na een aantal seizoenen hield Loevendie er mee op. Loevendie heeft in diverse formaties gespeeld, waaronder het door hem opgerichte Consort, Brevis en het Theo Loevendie kwintet. De laatste jaren treedt hij regelmatig op met zijn Ensemble Ziggurat.

Maatschappij Discordia

Maatschappij Discordia werd in 1981 opgericht door Jan Joris Lamers, samen met Titus Muizelaar, Matthias de Koning en Marc Warning. Discordia speelde meestal in de Zuilenzaal van Felix Meritis en had een kantoor en repetitieruimte op de bovenste verdieping. Vanaf de oprichting tot het vertrek uit Felix Meritis in 1998 bracht de groep een groot aantal toneelstukken. Het productietempo van de groep lag hoog en al gespeelde stukken werden regelmatig opnieuw geprogrammeerd. Onder de naam De Republiek (opgericht eind 1992) organiseerde Maatschappij Discordia in samenwerking met de stichting Felix Meritis, Nieuw West en Toneelgroep Amsterdam elke eerste maandag van de maand openbare bijeenkomsten. Artistiek leider Jan Joris Lamers kwam in 1988 in de directie van stichting Felix Meritis en werd medeverantwoordelijk voor de podiumkunsten. In 1997 ontstond een conflict tussen Felix Meritis en Maatschappij Discordia over de huur, dat uiteindelijk leidde tot het vertrek van Maatschappij Discordia.

Günter Grass

De Duitse schrijver Günter Grass (1927) studeerde tekenen en beeldhouwen aan de kunstacademie van Düsseldorf; in de periode 1956-57 exposeerde hij in Stuttgart en Berlijn. Daarnaast begon Grass te schrijven, vooral toneelstukken, gedichten en kort proza. Hij vond zijn stem in 1959 met de roman die hem wereldberoemd maakte, *De blikken trommel*, waarin hij historische gebeurtenissen beschrijft in surrealistische en groteske beeldspraak. Hij won in 1999 de Nobelprijs voor de literatuur. Grass is altijd politiek actief geweest en zette zich in de jaren '60 in voor de Duitse Sociaal-Democratische Partij (SPD) en in de jaren '80 voor de vredesbeweging. Opmerkelijk is dat hij in de aanloop naar de vereniging van Oost- en West-Duitsland tegen de hereniging pleitte. In 1985 lanceerde hij het idee voor een pan-Europese cultuurstichting. Op initiatief van Grass vond in 1987 tijdens Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa een bijeenkomst van kunstenaars en intellectuelen uit oost en west plaats en werd de werkgroep Gulliver opgericht. De plannen van Grass werden het referentiekader voor de opbouw van Felix Meritis.

Nilüfer Göle

Nilüfer Göle (1953) is auteur en hoogleraar Sociologie aan de Ecole des Hautes Etudes in Parijs. Göle houdt zich bezig met thema's als de positie van de vrouw in de islam, de confrontatie met moderniteit en de relatie tussen het publieke en private domein in de islamitische wereld. Sinds 1993 is ze regelmatig te gast geweest in Felix Meritis. Nilüfer Göle nam deel aan bijeenkomsten van de Informal Working Body Gulliver, studiebijeenkomsten over de toekomst van het Midden-Oosten en de relatie van West-Europa met de islam. Göle was een van de deelnemers aan de serie *Europeanen over de toekomst van Europa* op Kunstkanaal. Tevens trad zij op als gastdocent bij The Amsterdam-Maastricht Summer University.

Karen Armstrong

Karen Armstrong (1944) is een spraakmakend Britse auteur. Haar werk wordt gekenmerkt door een vrijzinnige kijk op het fenomeen religie en richt zich op het christendom, het jodendom en de islam. Armstrong was van 1962 tot 1969 non in de Engelse orde De gemeenschap van het Heilig Kind Jezus. Nadat ze het klooster verliet, haalde Armstrong een academische graad aan Oxford University en sindsdien schrijft ze naast boeken artikelen voor The Guardian. In *Through the Narrow Gate* (1982) beschrijft ze de beperkte leefwereld van kloosterlingen. In 1993 komt een van haar bekendste boeken uit Een geschiedenis van God (in Nederlandse vertaling). In het boek behandelt Armstrong de ontwikkeling van het idee van God zoals geïnterpreteerd door de grote denkers van de drie belangrijkste religies. In 2005 vond in een uitverkocht Felix Meritis de presentatie van haar boek *De grote transformatie* plaats.

Jacob Otten Husly

Jacob Otten Husly (1738-1796) is de architect van het gebouw Felix Meritis aan de Keizersgracht. Husly was een bekend architect en stukadoor, en een van de oprichters en directeuren van de Stadstekenacademie in Amsterdam. Zijn bekendheid en klantenkring had hij naast het ontwerpen van de stadhuizen van Weesp en Groningen te danken aan zijn huwelijk met de adellijke Agnes Margaretha de Wolf van Westerode. De opdracht voor het ontwerp van Felix Meritis kreeg hij na het winnen van een niet onomstreden verlopen prijsvraag. Husly's even omstreden gebouw is de geschiedenis ingegaan als icoon van het Nederlandse neoclassicisme. Er is veel geschreven over de symbolische betekenis van een gevelwijziging ten aanzien van het originele ontwerp en de vraag of Husly mede daardoor valt te interpreteren als patriots architect. Alle discussie en toenmalige onenigheid binnen het genootschap ten spijt, gaf Husly Felix Meritis een ingenieus en op maat van het genootschap gesneden gebouw dat zijn gelijke niet kende.

Clara Schumann

Clara Schumann (1819-1896), getrouwd met componist Robert Schumann, was een van de belangrijkste pianisten/componisten van het Romantische tijdperk. Clara werd geboren in Leipzig en opgevoed door haar vader, een pianoleraar. Toen ze negen was, zag Robert Schumann, negen jaar ouder, haar optreden en was zo onder de indruk dat hij zijn rechtenstudie afbrak om les te nemen bij de vader van Clara. Vanaf haar dertiende trad Clara regelmatig op en begon een glansrijke, lange carrière. Hoewel haar vader tegen een huwelijk was, trouwde ze op haar 21ste met Robert. Ze kregen acht kinderen en toerden door Europa, waarbij Clara een belangrijke rol speelde in het bekend maken van Robert's werk. Robert Schumann leed aan ernstige depressies en werd in 1854 opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis, waar hij enkele jaren later overleed. In 1853 traden ze tweemaal samen op in Felix Meritis. Na de dood van Robert trad Clara nog verschillende keren alleen op in Felix Meritis.

Mina Kruseman

Mina Kruseman (1839-1922), schrijfster, actrice, zangeres, was één van Nederlands bekendste feministes. In 1872 maakte Kruseman met Betsy Perk een tour door Nederland en Vlaanderen, om het feminisme onder de aandacht te brengen. Uiteraard kregen zij felle reacties en sommige vooraanstaande personen moesten niets van haar hebben (zoals haar medefeministes Jeltje de Bosch-Kemper en Elise van Calcar-Schiötling), maar bij het publiek was ze graag gezien. Een jaar later verwierf Kruseman bekendheid met haar boek *Een huwelijk in Indië* (1873), de eerste Nederlandse feministische roman. Dankzij haar werd in 1875 Multatuli's *Vorstenschool* uitgevoerd, waarin Kruseman Koningin Louise speelde. In 1869 probeerde de nog onbekende Kruseman tevergeefs een optreden voor zichzelf te regelen in Felix Meritis en had een ontmoeting met toenmalig dirigent Johannes Verhulst. Voor zover bekend, is dat de enige keer dat Kruseman bij Felix Meritis is geweest.

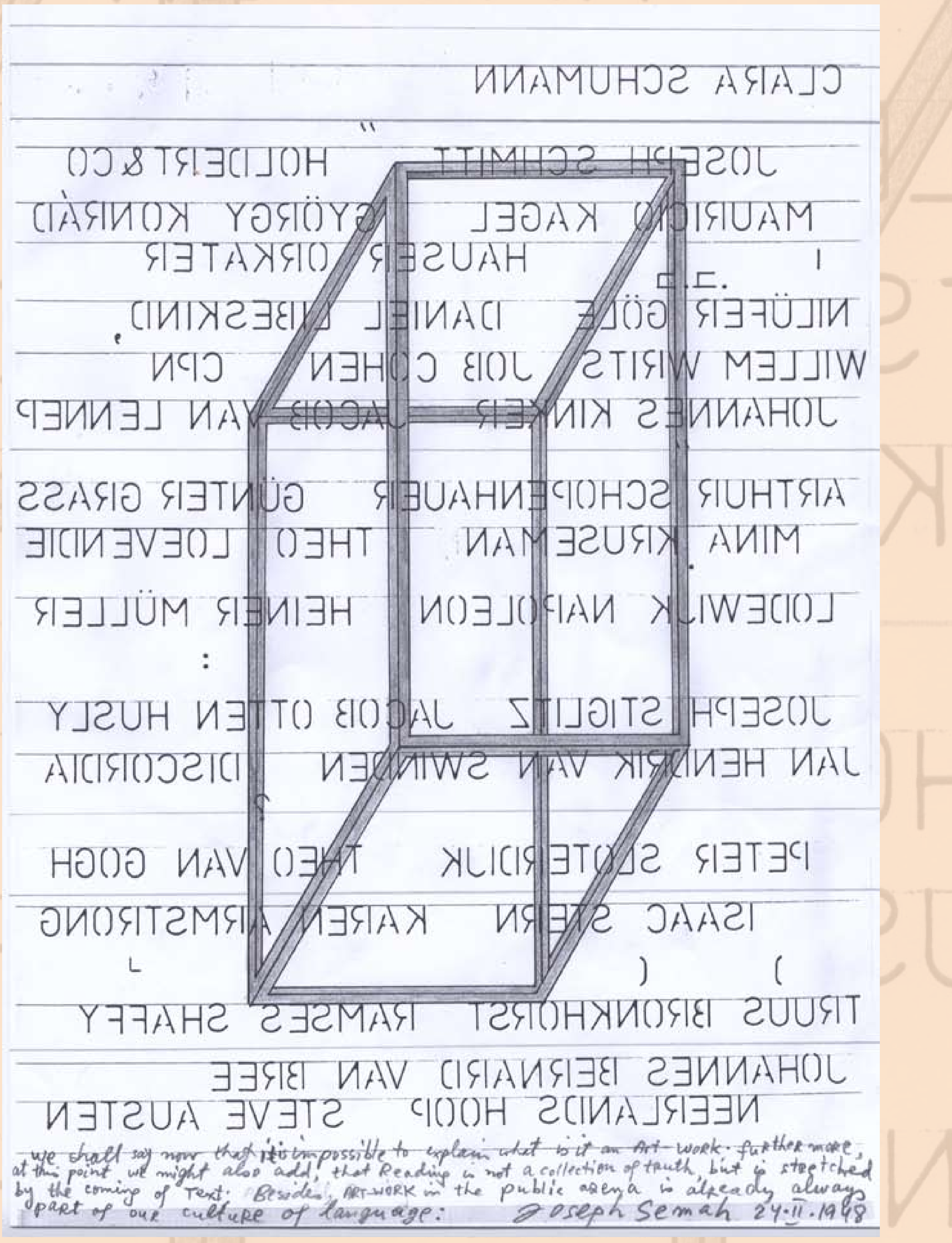

Autobiographical Memory — Joseph Semah

In de liftschacht van Felix Meritis verschijnt een 'geweven kunstwerk van neon' van beeldend kunstenaar/filosoof Joseph Semah (1948, Bagdad) met de grote namen uit de geschiedenis van Felix Meritis uit het verleden tot en met heden. Het kunstwerk, een verankering van namen in spiegelbeeld in neon op de bakstenen, plaatst de geschiedenis van het gebouw tegen twee eeuwen hoofdstedelijke culturele, sociale, politieke en economische ontwikkeling. Prominente figuren uit diverse departementen van Felix Meritis worden zo vereeuwigd.

Dit kunstwerk legt niet alleen het geheugen van het gebouw en haar bezoekers vast en van de stad Amsterdam en haar internationale positie. Het vormt ook een soort canon, een culturele, typografische atlas van Amsterdam. Het kunstwerk biedt de toeschouwer de gelegenheid in een liftronde met de roemruchte geschiedenis van Felix in aanraking te komen.

De toeschouwer moet actief zijn om de gespiegelde namen te duiden als hij met de lift naar boven gaat. Het blauw van de letters refereert aan water dat lucht is geworden en herinnert aan Echo's verlangen naar Narcis die in het water zijn toekomst leest. De lift neemt het publiek mee naar het observatorium, waar eind 2008 fase III van het kunstwerk is gerealiseerd.

Autobiographical Memory is deel II van een driedelig project (deel I is de lichtinstallatie *Closed/Open*: *"After Sovereignty, Fear, Hospitality and Friendschip"; Between remembering and retelling* (1989).

Deel III verschijnt eind 2008 op het observatorium. Dit observatorium, het platte dak van Felix Meritis, is sinds het einde van de 19de eeuw niet meer voor het publiek toegankelijk geweest. Het was de plek waar ooit de Felicianen de sterren bestudeerden en waar Arthur Schopenhauer genoot van het weidse uitzicht op de stad. De sterrenkundige activiteiten die in het verleden plaatsvonden op het observatorium, de sterrenschouwplaats, worden nu gekanteld: het geheim van de sterren verschijnt op verschillende plekken in de stad.

De Israëlisch-Nederlandse kunstenaar Joseph Semah woont en werkt in Amsterdam sinds 1981. Hij werd geboren in Irak (Bagdad, 1948); vanaf 1950 groeide hij op in Tel Aviv. Hij studeerde elektronica en filosofie aan de universiteit van Tel Aviv. Rond 1973 kwam hij naar Europa en woonde in Londen, Berlijn en Parijs. Sinds 1976 is hij werkzaam als kunstenaar. Werken van Joseph Semah zijn vertegenwoordigd in Nederlandse en buitenlandse museale, openbare en privécollecties.

Heiner Müller

Heiner Müller (1929-1995), Duits theatermaker, auteur, dichter en regisseur, schreef sinds de jaren '50 voor culturele tijdschriften. In 1957 werd zijn eerste stuk opgevoerd. Een jaar later werd hij medewerker aan het Maxim Gorki-Theater in Berlijn en zelfstandig auteur. In 1984 werd Müller lid van de Akademie der Künste der DDR en kreeg in 1985 kreeg hij de Georg-Büchner-Preis, een van de belangrijkste Duitse literaire prijzen. In 1986 werd hij lid van de Akademie der Künste West-Berlin en kreeg hij de Nationalpreis I. Klasse voor kunst en cultuur van de DDR. Müller was in 1987 betrokken bij de door Günter Grass geïnitieerde bijeenkomst in Amsterdam en oprichting van Gulliver. Tijdens de Felix Meritis manifestatie *Deutschland in Europa in Duitsland* kreeg Müllers stuk *De Opdracht* bijzondere aandacht en werd op Kunstkanaal een film uitgezonden over het ontstaan van de voorstelling. Vlak voor zijn dood in 1995 werd hij tot artistiek directeur van het Berliner Ensemble benoemd, het gezelschap van zijn grote voorbeeld Bertold Brecht.

Daniel Libeskind

Daniel Libeskind (1946) is een Amerikaanse architect. Hij heeft over de hele wereld zowel prominente commerciële projecten, woonwijken als musea gerealiseerd, waaronder het Joods Historisch Museum in Berlijn (Duitsland), het Denver Art Museum (VS), het Imperial War Museum North in Manchester (Groot-Brittannië), het Michael Lee-Chin Crystal in het Royal Ontario Museum in Toronto (Canada), het Felix Nussbaum Museum in Osnabrück (Duitsland) en het Wohl Centre van de Bar-Ilan University in Tel Aviv (Israël). In Nederland heeft Libeskind in 1990 het Stadsmarkeringsplan Groningen ontworpen. Tijdens de eerste jaren van The Amsterdam-Maastricht Summer University was Libeskind een van de buitenlandse docenten. In 2003 werd zijn Freedom Tower uitgekozen om op de plaats van het World Trade Center in New York te komen.

Theo van Gogh

Theo van Gogh (1957-2004) was een Nederlands regisseur, televisiemaker, columnist en opiniemaker. In 1982 maakte hij zijn debuut met de film *Luger*, waarvoor hij zelf het geld bij elkaar had gebracht. Van Gogh kreeg een Gouden Kalf voor zijn films *Blind Date* (1996) en *In het belang van de staat* (1997). Hij maakte daarnaast televisieprogramma's (*Een prettig gesprek* op AT5 bijvoorbeeld) en schreef voor diverse kranten en tijdschriften provocerende columns. Als acteur was Van Gogh onder andere te zien in *De Noorderlingen* (1992) van Alex van Warmerdam. In 2004 maakte hij met Tweede Kamer-lid Ayaan Hirshi Ali de 11 minuten durende controversiële film *Submission* over vrouwenmishandeling binnen de islam en de interpretatie van de Koran. De film werd op 29 augustus 2004 uitgezonden in het programma Zomergasten. Op dinsdagmorgen 2 november 2004 werd Van Gogh vermoord in de Linnaeusstraat in Amsterdam. Dader Mohammed B. schoot Van Gogh neer en stak twee messen in diens lichaam, één met een open brief aan Hirsi Ali. Was Van Gogh bij leven en welzijn al voorvechter én verkenner van de grenzen van de vrijheid van meningsuiting, zijn vroege en gewelddadige dood heeft dit beeld alleen maar versterkt.

Jan Hendrik van Swinden

Jan Hendrik (ook wel Jean Henri) van Swinden (1746-1823) was een van de meest vooraanstaande en internationaal bekende wetenschappers van zijn tijd. In 1785 werd hij hoogleraar wijsbegeerte, wis-, natuur- en sterrenkunde aan het (aan Felix Meritis gelieerde) Athenaeum Illustre, de latere Universiteit van Amsterdam. Van Swinden werd wel 'de wetenschapspaus van het koninkrijk' genoemd en was daarnaast zeer actief op politiek, maatschappelijk en bestuurlijk gebied. Hij was een van de oprichters van het Koninklijk Instituut van Wetenschappen, voerde in Amsterdam de huisnummering in, was mede verantwoordelijk voor de uitwerking van het metriek stelsel en de ontwikkeling van het Nederlandse geldstelsel en was lid van het dagelijks bestuur van de Bataafse Republiek (het Uitvoerend Bewind). Van Swinden hield meer dan 100 voordrachten in Felix Meritis en was honorair lid. Hij speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van het Observatorium en de aankoop van het instrumentarium. Met de komst van docenten als Van Swinden ontwikkelde Felix Meritis zich van veredelde literaire club naar volksuniversiteit.

Johannes van Bree

Johannes Bernardus van Bree (1801-1857) was componist, violist en dirigent. Hij stond te boek als Nederlands begaafdste musicus en was dirigent van Maatschappij Caecilia (in 1841 mede door Van Bree opgericht), van de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst en het orkest van de Mozes en Aäronkerk. Vanaf 1830 tot 1856 was hij dirigent in Felix Meritis. Van Bree zorgde voor professionalisering binnen het orkest en de Concertzaal. Hij stelde voor zowel de musici als het publiek strenge reglementen op, met bijbehorend boetesysteem; moderniseerde het repertoire en haalde buitenlandse musici naar Nederland. Van Bree was een belangrijke en baanbrekende figuur in het Amsterdamse muziekleven. Met zijn strijkkwartet maakte hij de kwartetten van Beethoven bekend en in 1848 leidde hij de eerste gehele uitvoering van Beethovens negende symfonie in Felix Meritis. Onder Van Bree werden de concerten in Felix Meritis bijzonder populair. In 1846 moest hij wegens gezondheidsproblemen zijn functies neerleggen.

Arthur Schopenhauer

Arthur Schopenhauer (1788-1860) was een Duitse filosoof met een uiterst pessimistische wereldvisie. Felix Meritis droeg met zijn motto het Verlichte geloof in kennis en het opdoen van kennis uit, maar Schopenhauer was het meest gegrepen door het uitzicht vanaf het dak bij zijn bezoek aan het genootschap in 1803. Hij geloofde niet in geluk door kennis te nemen van de wereld, tijdens zijn reizen zag hij vooral menselijk lijden en wreedheid. Schopenhauer schreef alles dat hij de mensheid te melden had in zijn belangrijkste werk, *De wereld als wil en voorstelling* (1819), en had naar eigen zeggen het wereldraadsel opgelost. Dat niet iedereen er zo over dacht, blijkt uit de stilte waarmee het boek werd ontvangen. In 1820 accepteerde hij een positie aan de universiteit van Berlijn, waar zijn concurrentie met filosoof Hegel begon. Schopenhauer plande colleges op dezelfde tijden als Hegel, maar daardoor kwam slechts een handjevol mensen naar zijn colleges. Hij hield het kort vol en gaf daarna nooit meer les aan een universiteit. In 1831 brak in Berlijn een cholera-epidemie uit waar zowel Hegel als Schopenhauer voor vluchtten. Hegel ging te vroeg terug, kreeg cholera en overleed een paar dagen later. Schopenhauer verhuisde naar Frankfurt waar hij de rest van zijn leven bleef.

Joseph Stiglitz

Joseph Eugene Stiglitz (1943) is een Amerikaans econoom/auteur en in 2001 winnaar van de Nobelprijs voor de Economie. Stiglitz is met name bekend om zijn kritische standpunten over globalisering en internationale organisaties als het Internationaal Monetair Fonds. Van 1997 tot 2000 was hij werkzaam bij de Wereldbank, waar hij zijn positie als vicepresident gebruikte om vragen te stellen over de effectiviteit van financiële hulp aan ontwikkelingslanden. In 2000 richtte hij een denktank op die zich bezighoudt met internationale ontwikkeling bij Columbia University, waar hij sinds 2001 professor is. In 2002 publiceerde Stiglitz een van zijn bekendste boeken, *Globalization and its discontents*, een aanklacht tegen en analyse van de praktijken van vooral het Internationaal Monetair Fonds, maar ook de Wereldbank en de World Trade Organization (WTO). Naar aanleiding van onder andere dit boek heeft Stiglitz verschillende keren opgetreden in Felix Meritis.

Mauricio Kagel

Mauricio Kagel (1931) is een Argentijns-Duitse dirigent, librettist, regisseur en een van de belangrijkste hedendaagse componisten. Kagel componeert instrumentale muziek, theater- en filmmuziek en composities voor de radio. Hij maakte in de jaren '50 deel uit van de Kranichsteiner Ferienkurse für Neue Musik of Darmstädter Ferienkursen für Neue Musik en emigreerde in 1957 naar Duitsland. Van 1969 tot en met 1975 was Kagel muzikaal directeur van de Kölner Kurse für Neue Musik en van het Institut für Neue Musik. In 1974 werd hij professor voor 'Neues Musiktheater' in Keulen. Kagel ontwikkelde ook nieuwe instrumenten en speeltechnieken. Zijn muziek wordt veel gespeeld op festivals voor moderne muziek.

Job Cohen

Marius Job Cohen (1947) is een Nederlands politicus voor de PvdA. Job Cohen studeerde rechten aan de Rijksuniversiteit Groningen en was daarna wetenschappelijk medewerker aan de Rijksuniversiteit Leiden, waar hij in 1981 promoveerde. Vanaf 1981 was Cohen verbonden aan de Universiteit Maastricht, waar hij in 1991 Rector magnificus werd. In 1997 fuseerde de zomeruniversiteit van Felix Meritis, gefinancierd door de Universiteit van Amsterdam en de Hogeschool Amsterdam, met de Universiteit van Maastricht. De samenwerking was voor alle partijen gunstig; Maastricht hoopte meer studenten te trekken en de zomeruniversiteit kreeg een financiële injectie en meer mogelijkheden. Cohen is ook lid geweest van de Raad van Toezicht van Felix Meritis. In 1998 ging Cohen weg uit Maastricht en werd later dat jaar staatssecretaris van Justitie in het kabinet Kok II. Op 15 januari 2001 werd Job Cohen benoemd tot burgemeester van Amsterdam en in 2006 werd hij uitgeroepen tot de op één na beste burgemeester van de wereld.

Joseph Schmitt

Joseph Schmitt (1734-1791) was de eerste dirigent en concertmeester van Felix Meritis. Schmitt wordt wel de Nederlandse Haydn genoemd. De Duitse ex-monnik woonde in Amsterdam en was werkzaam als componist, muziekuitgever, dirigent en docent. Wanneer hij precies bij Felix Meritis kwam is onduidelijk, maar bij de inwijding van het gebouw aan de Keizersgracht stond Schmitt aan de leiding van het orkest. Met het nieuwe gebouw en de al snel beroemde Concertzaal kreeg het Amsterdamse culturele leven een sterke impuls en de concerten waren erg populair. 'Pater Schmitt' werd de spil van het hoofdstedelijke muziekleven en speelde een belangrijke rol in de muzikale ontwikkeling van Nederland, zowel als componist als organisator. Eind 18de eeuw behoorde hij tot de meest uitgevoerde Nederlandse componisten in Felix Meritis. Negen maanden na zijn dood in 1791 werd Schmitt groots herdacht in de Concertzaal.

Johannes Kinker

Dichter, schrijver, filosoof en advocaat Johannes Kinker (1764-1845) was eind 18de eeuw de belangrijkste persoon van het departement Letterkunde van Felix Meritis. In 1791 werd hij lid van Letterkunde, in 1799 president-directeur van het departement en van 1800-1803 commissaris. Kinker staat bekend als een van de progressiefste bestuurders van het genootschap. Hij was aanhanger van de Kantiaanse Verlichtingsidealen en propageerde wereldbroederschap, tolerantie en kosmopolitisme, met als doel 'een in broederschap en tolerantie verenigde mensheid'. Kinker hield in Felix Meritis talloze voordrachten over uiteenlopende onderwerpen en werd regelmatig gevraagd als spreker/dichter bij bijzondere gebeurtenissen. Hij had binnen en buiten het genootschap veel aanzien en bracht Letterkunde bijna eigenhandig naar een hoger niveau. Zijn positie begon te wankelen nadat hij vergeefs had gepleit voor het recht van vrouwen en joden om lid van Felix Meritis te worden. Na Kinkers vertrek werd de Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde, waarvan hij een van de oprichters was, het centrum van cultureel Amsterdam.

Holdert & Co

In 1889 werd Stoomdrukkerij Holdert & Co eigenaar van het gebouw Felix Meritis. In de zestig jaar dat dit familiebedrijf aan de Keizersgracht zat, groeide het uit tot een van de grootste handelsdrukkerijen van Amsterdam. Holdert & Co was in 1881 opgericht door de broers Hendrikus Marinus Johannes Holdert (1835-1918) en Antonius Hendrikus Holdert (1843-1931) en hetzelfde jaar introduceerden zij *De Echo van het Nieuws - Volksblad voor Nederland*. De oudste zoon van Hendrikus, Henri Holdert (Hendrik Joannes Casper, 1858-1925), werd directeur/hoofdredacteur van De Echo en commanditaire vennoot van het bedrijf. Hak Holdert (Hendrikus Marinus Cornelis, 1870-1944), de zoon van Antonius Holdert, werd bedrijfsleider in de drukkerij en zou uitgroeien tot Amsterdamse krantenkoning. Tot zijn imperium behoorden talloze kranten en periodieken, met *De Telegraaf* als paradepaardje.
Op 19 februari 1932 brak in Felix Meritis brand uit en de tweede verdieping, de zolder en de kap werden geheel verwoest. Bij de restauratie maakte Holdert & Co van de nood een deugd door het toevoegen van een derde verdieping. Op 1 september 1948 verliet Holdert & Co na een verblijf van bijna 60 jaar Felix Meritis.

Neerlands Hoop

In het tweede seizoen van het Shaffy Theater (1969-70) kreeg het een nieuwe publiekstrekker in huis: het duo Freek de Jonge en Bram Vermeulen onder de naam Neerlands Hoop. Hun voorstellingen weken sterk af van het werk van cabaretiers als Wim Kan, Wim Sonneveld en Toon Hermans en ontketenden een revolutie in het naoorlogse cabaret. Neerlands Hoop zette met hun eerste programma de toon die kenmerkend voor het duo bleef tot hun scheiding in 1979. De Jonge en Vermeulen braken met de ouderwetse cabarettraditie en brachten een programma waarin grappen, liedjes en conferences over elkaar heen buitelden. Ze toonden politiek engagement, maar spaarden niemand. In hun eerste voorstelling werden zakenlieden én demonstranten te kijk gezet. Het ontbreken van een duidelijke keuze voor 'links cabaret' werd hen door sommige mensen verweten. Neerlands Hoop bleef praktisch tot de opheffing in het Shaffy Theater. Bram Vermeulen was na de opheffing van Neerlands Hoop vooral in Vlaanderen erg succesvol als tekstschrijver en muzikant. Hij overleed in 2004. Freek de Jonge ontwikkelde zich tot een van Nederlands bekendste cabaretiers.

Steve Austen

Steve Austen (1944) studeerde economie in Tilburg en Amsterdam en is actief in het Europese culturele leven sinds 1966. Hij begon zijn loopbaan als kunstondernemer met de oprichting van het Shaffy Theater in 1968. Steve Austen, die als roadmanager in dienst van het productiebureau van Thijs Chanowski al twee jaar met Ramses Shaffy en zijn ensemble door Nederland trok, kreeg opdracht een zaal in Felix Meritis in te richten. Het Shaffy ontwikkelde zich tot het Amsterdamse podium voor vernieuwend theater. Austen vertrok in 1978 bij het Shaffy Theater en nam de reorganisatie van het Lantaarn-Venster-complex van de Rotterdamse Kunststichting op zich. In 1981 werd hij directeur van het Theater Instituut Nederland en in 1987 is hij co-intendant van Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa. In 1988 werd Austen directeur van Felix Meritis. Sinds 2001 is hij Permanent Fellow van Felix Meritis en betrokken bij grote internationale projecten als *A Soul for Europe*.

Hauser Orkater

In 1974 speelde Hauser Orkater (1972-1980) voor het eerst in het Shaffy Theater en de groep werd vaste bespeler van de Concertzaal in de jaren '70. Hauser Orkater bestond uit de broers Rob en Dick Hauser (later directeur van het Shaffy Theater van 1984-1988); Eddie B. Wahr; Thijs van der Poll; Chris Bolzcek en Gerard Atema en de broers Alex, Marc en Vincent van Warmerdam. Later voegde Jim van der Woude zich bij hen. Het was een vereniging van uiteenlopende talenten, die een hecht en hoogst creatief collectief vormden. Hauser Orkater maakte naam met absurdistisch muziektheater waarin popmuziek samenging met 'bizarre, merendeels visuele vondsten'. In 1980 hield Hauser Orkater op te bestaan. Sindsdien worden in wisselende samenstellingen voorstellingen gemaakt onder de naam De Horde van Jim van der Woude (1981-1984), De Mexicaanse Hond (Alex van Warmerdam; 1980-heden) en Orkater. Orkater werkt, onder leiding van Marc van Warmerdam, met een zeer uiteenlopende groep theatermakers, acteurs, componisten en muzikanten en heeft inmiddels meer dan honderd theatervoorstellingen op haar naam staan.

Truus Bronkhorst

Vanaf eind jaren '70 was het Shaffy Theater hét podium voor moderne dans. Huisdanseres was Truus Bronkhorst (1951). Als lid van Stichting Dansproductie trad ze al op in Felix Meritis, maar echt naam maakte ze met haar theatrale solovoorstellingen. Bronkhorst maakte hierin gebruik van attributen die een vast onderdeel van haar beeldtaal werden: 'een zwarte ballon als teken van de zwaarte van het bestaan, maar die wel de zwaartekracht ontstijgt, een geweer als macho-instrument, pauwenveren als vrouwelijke verleidingskunst, een spiegel als balletaccessoire en symbool voor introspectie'. In haar groepsvoorstellingen kregen mannelijke dansers een steeds prominentere rol: in *Zwarte Bloesem* (1993) danste Bronkhorst met drie zwarte mannen en in *Truus Bronkhorst, Marien Jongewaard.. and Friends* (1997) deed zij zelf niet mee en dansten alleen mannen. Bronkhorst choreografeerde deze voorstelling samen met Nieuw West-speler en levenspartner Marien Jongewaard.

György Konrád

György Konrád (1933) wordt gezien als één van de belangrijkste schrijvers van de twintigste eeuw. Hij staat bekend als voorvechter van individuele vrijheid en zijn werk was tot 1988 verboden in zijn vaderland Hongarije. Tot de val van het communisme publiceerde hij zijn met autobiografische elementen doorspekte boeken in het buitenland. Daarna is Konrád openlijk politiek actief geworden. Hij is lid van de landelijke raad van de partij SZDSZ en voorzitter van het magistraat in Boedapest. Sinds 1997 is hij voorzitter van de Berlijns-Brandenburgse Kunstacademie. In Nederland werd Konrád vooral bekend na zijn optreden in *Nauwgezet en Wanhopig*, een opmerkelijk VPRO-vierluik van Wim Kayzer. Konrád was eveneens betrokken bij de bijeenkomst in 1987 waar Gulliver werd opgericht en is daarna regelmatig spreker geweest op bijeenkomsten in Felix Meritis. Op initiatief van Felix Meritis, de Universiteit van Amsterdam en Hogeschool van Amsterdam (i.h.k.v. de Amsterdam Fellowship Award 1998) schreef Konrád het essay *Amsterdam*, een liefdevol en persoonlijk portret van deze stad. In 1999 werd op het in Felix Meritis georganiseerde festival Essay International Konráds *De oorlog in Joegoslavië* gepresenteerd. Ook nu is Konrád regelmatig te gast in Felix Meritis.

Isaac Stern

Isaac Stern (1920-2001) was een Amerikaanse violist van Russische afkomst. Stern wordt beschouwd als een van de beste violisten van zijn tijd en geroemd om zijn techniek en interpretaties. Stern trad veel op in New York's Carnegie Hall en zette zich in de jaren '60 in voor het behoud van het gebouw. Na zijn dood is de grote zaal van Carnegie Hall naar Stern vernoemd. Geen enkele violist heeft zo vaak met het New York Philharmonic Orchestra opgetreden als Stern. Hij heeft onder meer werk van Johannes Brahms, Bach, Beethoven, Mendelssohn en Vivaldi opgenomen, en moderner werk van Samuel Barber, Béla Bartók, Igor Stravinsky en Leonard Bernstein. In 1979 maakte hij als deel van een tour een reis naar China, waarover de Oscar-winnende film *From Mao to Mozart* werd gemaakt. In Nederland heeft Stern onder meer in het Concertgebouw en Felix Meritis gestaan.

Peter Sloterdijk

Peter Sloterdijk (1947) is een cultuurfilosoof met een Duitse moeder en een Nederlandse vader. Hij studeerde filosofie, germanistiek en geschiedenis aan de universiteit van München en promoveerde in 1975 aan de universiteit van Hamburg. Vanaf 1980 publiceerde Sloterdijk vele essays, waaronder *Kritiek van de cynische rede* (1984). In 2001 werd Sloterdijk benoemd tot rector van de Staatlichen Hochschule für Gestaltung te Karlsruhe. In 2002 werd hij medepresentator van een programma op de Duitse zender ZDF over belangrijke vraagstukken in de hedendaagse maatschappij. Eén van de onderwerpen waar Sloterdijk zich mee bezig houdt is globalisering en zijns inziens het gebrek aan historisch perspectief in de discussie op dat gebied. In zijn nieuwste boek *Zorn und Zeit* heeft Sloterdijk in de inleiding een noot aan Felix Meritis gewijd (noot 18, pagina 34): "Klassisch ausgedrückt in der Bürgerdevise des 18. Jahrhunderts: Felix Meritis: kraft eigener Verdienste glückselig. Dieser Spruch ziert mit gutem Grund die Fassade eines des schönsten klassizistischen Gebäude von Amsterdam, eines Tempels der Aufklärung an der Kaisergracht, errichtet im Jahr 1787, nach 1945 zeitweilig Hauptquartier der Niederländischen Kommunistischen Partei, heute Sitz eines der lebendigsten Kulturzentren der Niederlande."

Ontwerp Ingrid Bouws

Lustrum 1777-2007
8 december 2007

nu verkrijgbaar
Loes Gompes & Merel Ligtelijn
Spiegel van Amsterdam - Geschiedenis van Felix Meritis
Rozenberg Publishers ISBN 978 90 5170 979 7

FELIX MERITIS CONNECTING CULTURES

AMSTERDAMS FONDS VOOR DE KUNST